

Spațiul European al Învățământului Superior – Realizarea Obiectivelor

Comunicat al Conferinței Miniștrilor Europeni Responsabili cu Învățământul Superior,
Bergen, 19-20 Mai 2005

Noi, miniștrii educației responsabili cu învățământul superior din țările participante la Procesul Bologna, ne-am întâlnit pentru a face o evaluare intermediară și pentru a stabili obiective și priorități până în 2010. La această conferință, am salutat Armenia, Azerbaidjan, Georgia, Moldova și Ucraina ca noi țări participante în Procesul Bologna. Cu toții împărtășim înțelegerea comună a principiilor, obiectivelor și angajamentelor Procesului exprimate în Declarația de la Bologna și în comunicatele ce i-au succedat la Praga și Berlin. Confirmăm angajamentul nostru de a coordona politicile noastre prin Procesul Bologna în vederea stabilirii până în anul 2010 a Spațiului European de Învățământ Superior (SEÎS) și ne angajăm să sprijinim noile țări participante în implementarea obiectivelor Procesului.

I. Parteneriat

Subliniem rolul central al instituțiilor de învățământ superior, al personalului didactic și al studenților ca parteneri în Procesul Bologna. Rolul lor în implementarea Procesului devine mult mai important acum când reformele legislative necesare au fost în mare parte adoptate și îi încurajăm să continue și să-și intensifice eforturile pentru stabilirea SEÎS. Salutăm angajamentul clar al instituțiilor de învățământ superior din Europa față de acest Proces și recunoaștem că este nevoie de timp pentru a optimiza impactul schimbării structurale a curricula și pentru a asigura astfel introducerea învățării și predării inovative de care Europa are nevoie.

Salutăm sprijinul organizațiilor reprezentând partenerii sociali și din lumea afacerilor și sperăm ca în viitor să se intensifice cooperarea în vederea realizării obiectivelor Procesului Bologna. Salutăm, de asemenea, contribuția instituțiilor și organizațiilor internaționale care sunt parteneri în acest proces.

II. Inventarierea progreselor

Luăm notă de progresul important făcut în realizarea obiectivelor noastre așa cum este el prezentat în *Raportul General 2003-2005 al Grupului de Implementare (BFUG)*, în raportul EUA „*Trends IV*” și în raportul ESIB „*Bologna văzută cu ochi de student*”.

La reuniunea de la Berlin, am cerut Grupului de Implementare o analiză intermediară, centrată pe trei priorități – sistemul de cicluri (de studii universitare), asigurarea calității și recunoașterea diplomelor și a perioadelor de studiu. Din Raportul General luăm notă de faptul că un progres substanțial a fost înregistrat în aceste trei domenii prioritare. Este important să asigurăm pe viitor consistența progresului în rândul tuturor țărilor participante.

De aceea, identificăm nevoia unui mai bun schimb de expertiză pentru a întări capacitatea atât la nivel instituțional, cât și guvernamental.

Sistemul de organizare a studiilor

Menționăm cu satisfacție că organizarea studiilor pe două cicluri s-a implementat pe scară largă, mai mult de jumătate dintre studenți fiind înscriși în programe de acest fel în majoritatea țărilor. Totuși, persistă câteva obstacole de acces de la un ciclu la altul. Mai mult, este nevoie de un dialog mai intens, care să implice guverne, instituții și parteneri sociali, în vederea sporirii șanselor absolvenților de programe de ciclul I (licență) de a-și găsi un loc de muncă, inclusiv în posturi adecvate din administrația publică.

Adoptăm cadrul general al calificărilor în SEÎS, cuprinzând cele trei cicluri (inclusiv posibilitatea unor calificări intermediare în contextul reglementărilor naționale), descriptori generici pentru fiecare ciclu bazat pe rezultate ale învățării și competențe și distribuția de credite pentru primul și al doilea ciclu. Ne angajăm să elaborăm până în 2010 cadrele naționale de calificări compatibile cu cadrul general al calificărilor din Spațiul European de Învățământ Superior și să trecem la realizarea acestora cel târziu în 2007. Cerem Grupului de Implementare să raporteze asupra implementării și a dezvoltării ulterioare a cadrului general european al calificărilor.

Subliniem importanța asigurării unei complementarități între cadrul general al calificărilor proiectat pentru SEÎS și propunerea cadru mai cuprinzătoare pentru calificările învățării pe tot parcursul vieții, luând în considerare educația și formarea profesională, așa cum sunt actualmente dezvoltate aceste calificări la nivelul Uniunii Europene, precum și la nivelul țărilor participante (la Proces). Solicităm Comisiei Europene să consulte pe parcursul lucrărilor (de elaborare) toate părțile interesate în Procesul Bologna.

Asigurarea calității

Aproape toate țările au trecut la implementarea unui sistem de asigurare a calității pe baza criteriilor stabilite în Comunicatul de la Berlin și pe baza unei intense cooperări și participări la rețele (instituționale). Totuși, mai trebuie făcute eforturi pentru a progresa mai ales din punct de vedere al implicării studenților și al cooperării internaționale. Pe de altă parte, cerem instituțiilor de învățământ superior să continue eforturile de îmbunătățire a calității activităților lor prin introducerea sistematică a mecanismelor interne și corelarea lor directă cu asigurarea externă a calității.

Adoptăm standardele și recomandările orientative (standards and guidelines) pentru asigurarea calității în Spațiul European de Învățământ Superior, așa cum au fost ele propuse de ENQA. Ne angajăm să introducem modelul propus de evaluare colegială (peer review) a agențiilor de asigurare a calității, (această procedură fiind) întemeiată pe evaluări naționale, respectând, în același timp recomandările și criteriile comun acceptate. Salutăm ideea unui Registru European al agențiilor de asigurare a calității care își găsesc temeiul în evaluarea națională. Cerem ca modalitățile practice de implementare să fie în continuare elaborate de ENQA în colaborare cu EUA, EURASHE și ESIB, iar prin intermediul Grupului de

Implementare să ne parvină raportul de activitate. Subliniem importanța cooperării dintre agențiile recunoscute la nivel național, cu dorința de a îmbunătăți recunoașterea mutuală a deciziilor de acreditare sau de asigurare a calității.

Recunoașterea diplomelor și a perioadelor de studiu

Luăm la cunoștință faptul că 36 din cele 45 de țări participante au ratificat Convenția de la Lisabona. Cerem statelor care încă nu au făcut-o, să treacă neîntârziat la ratificarea Convenției. Ne angajăm să asigurăm implementarea deplină și adecvată a principiilor sale și de a le introduce în legislația națională. Chemăm toate țările participante să soluționeze problemele recunoașterii identificate de rețelele ENIC-NARIC. Vom proiecta planuri naționale de acțiune cu scopul de a îmbunătăți calitatea procesului recunoașterii calificărilor străine. Aceste planuri vor fi inserate în rapoartele naționale pentru viitoarea Conferință a Miniștrilor. Ne exprimăm susținerea pentru documentele subsidiare Convenției de la Lisabona și cerem tuturor autorităților naționale și altor parteneri sociali să recunoască diplomele comune (joint degrees) emise în două sau mai multe țări din SEÎS.

Percepem dezvoltarea de cadre naționale și europene de calificări ca fiind o oportunitate pentru formarea pe tot parcursul vieții în cadrul învățământului superior. Vom lucra împreună cu instituțiile de învățământ superior și alți parteneri pentru a îmbunătăți recunoașterea învățării anterioare, incluzând, acolo unde este posibil, recunoașterea (rezultatelor) învățării formale și non-formale în vederea accesului, și totodată ca parte din, programele de studiu specifice învățământului superior.

III. Provocări și priorități viitoare

Învățământul superior și cercetarea

Subliniem importanța învățământului superior în promovarea cercetării, dar și importanța cercetării atât în asigurarea contribuției învățământului superior la dezvoltarea economică și culturală, cât și în asigurarea coeziunii sociale. Subliniem faptul că eforturile de a introduce reforme structurale și de a îmbunătăți calitatea educației nu trebuie să diminueze eforturile de dezvoltare a cercetării și inovației. De aceea, evidențiem importanța cercetării și a formării în acest domeniu pentru menținerea și îmbunătățirea calității, pentru creșterea competitivității și atractivității SEÎS. Recunoaștem nevoia unei îmbunătățiri a sinergiei dintre învățământul superior și cercetarea din țările noastre și, respectiv, dintre Spațiul European de Învățământ Superior și Spațiul European al Cercetării.

Pentru realizarea acestor obiective, calificările la nivel de doctorat trebuie să fie aliniate la cadrul general de calificări al SEÎS, pornind de la descrierea (calificărilor doctorale) bazată pe rezultate. Avansarea cunoașterii prin cercetare originală constituie partea principală a formării doctorale. Date fiind nevoia de programe doctorale structurate și nevoia de transparență în supervizare și evaluare, specificăm faptul că volumul de lucru normal corespunzător celui de-al treilea ciclu ar trebui să corespundă la 3-4 ani învățământ cu frecvență. Cerem insistent

universităților să se asigure că programele lor doctorale promovează formarea interdisciplinară și dezvoltarea de competențe transferabile, care satisfac astfel cerințele de angajare specifice unei piețe mai largi. Trebuie să realizăm o creștere a numărului candidaților la studii doctorale care să-și asume cariere de cercetare în cadrul SEÎS. Noi considerăm participanții la al treilea ciclu de studiu (doctoranzii) atât ca studenți cât și ca cercetători debutanți. Solicităm Grupului de Implementare să pregătească împreună cu EAU și cu alți parteneri interesați un raport asupra evoluției viitoare a principiilor fundamentale (de organizare) a programelor doctorale și să-l prezinte miniștrilor la Conferința din 2007. Trebuie evitată suprareglementarea studiilor doctorale.

Dimensiunea socială

Dimensiunea socială a Procesului Bologna este parte constitutivă a SEÎS și o condiție necesară pentru asigurarea atractivității și competitivității SEÎS. De aceea, ne reafirmăm angajamentul de a asigura accesul tuturor la învățământ superior de calitate și subliniem cerința de a asigura condiții corespunzătoare de studiu pentru studenți, astfel încât aceștia să poată să își finalizeze studiile fără dificultăți generate de situația lor socială sau economică. Dimensiunea socială cuprinde măsuri adoptate de guverne pentru a ajuta studenții, mai ales pe cei provenind din grupuri sociale dezavantajate, precum și pentru a asigura servicii de orientare și consiliere în vederea lărgirii accesului (la învățământ superior).

Mobilitatea

Considerăm că mobilitatea studenților și profesorilor în cadrul SEÎS rămâne unul din obiectivele cheie ale Procesului Bologna. Conștienți de dificultățile care mai trebuie depășite, ne reafirmăm angajamentul de a facilita transferul burselor și creditelor de studii prin acțiuni conjugate, acolo unde este cazul, astfel încât mobilitatea în cadrul SEÎS să devină o realitate. Trebuie să intensificăm eforturile pentru a elimina obstacolele din calea mobilității, facilitând eliberarea de vize și acordarea de permise de muncă și încurajând participarea la programe de mobilități. Solicităm instituțiilor și studenților să se folosească din plin programele de mobilități și pledăm pentru recunoașterea integrală a perioadelor de studii.

Atractivitatea SEÎS și cooperarea cu alte părți ale lumii

Spațiul European de Învățământ Superior trebuie să fie deschis și atractiv pentru alte părți ale lumii. Contribuția noastră la asigurarea educației pentru toți trebuie să se bazeze pe principii dezvoltării durabile și să fie în concordanță cu măsurile luate la nivel internațional pentru dezvoltarea calității în învățământul superior transfrontalier. Reafirmăm principiul potrivit căruia, valorile academice trebuie să prevaleze în acțiunile de cooperare internațională universitară.

Considerăm SEÎS ca fiind un partener al sistemelor de învățământ superior din alte regiuni ale lumii, care stimulează mobilitățile echilibrate și cooperarea între instituțiile de învățământ superior. Subliniem importanța înțelegerii și respectului intercultural. Dorim să îmbunătățim în continuare înțelegerea Procesului Bologna pe alte continente prin partajarea cu regiunile

vecine a experiențelor înregistrate în procesele de reformă. Subliniem nevoia de dialog în subiectele de interes reciproc. Evidențiem cerința de a identifica regiunile partenere și de a intensifica schimbul de idei și experiențe cu respectivele regiuni. Cerem Grupului de Implementare să elaboreze și să convină asupra unei strategii referitoare la dimensiunea externă (a Procesului Bologna).

IV. Inventarierea progresului pentru 2007

Însărcinăm Grupul de Implementare cu continuarea și extinderea procesului de inventariere și cu raportarea la timp pentru următoarea Conferință Ministerială. Ne așteptăm ca inventarierea să continue în domeniile sistemului de cicluri de studiu, asigurării calității și recunoașterii diplomelor și perioadelor de studii, știut fiind că până în 2007 trebuie realizată în cea mai mare parte implementarea acestor trei priorități intermediare.

Urmărim, în particular, realizarea de progrese în:

- introducerea modelelor de analiză de sistem pentru agențiile de asigurare a calității, așa cum au fost ele propuse în Raportul ENQA;
- implementarea cadrelor naționale pentru calificări;
- acordarea și recunoașterea diplomelor comune, inclusiv la nivel doctoral;
- crearea de oportunități pentru trasee educaționale flexibile în învățământul superior, inclusiv prin proceduri de recunoaștere a învățării anterioare.

Însărcinăm, de asemenea, Grupul de Implementare cu prezentarea de date comparabile cu privire la mobilitatea profesorilor și a studenților, precum și asupra situației sociale și economice a studenților din țările participante ca bază pentru o viitoare inventariere, într-un termen rezonabil, pentru următoarea Conferință Ministerială.

V. Pregătindu-ne pentru 2010

Bazându-ne pe realizările de până acum în cadrul Procesului Bologna, dorim să stabilim un Spațiu European de Învățământ Superior ce se sprijină pe principiile calității și transparenței. Trebuie să prețuim bogata noastră moștenire și diversitate culturală atunci când contribuim la dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere. Ne angajăm să susținem principiul responsabilității publice pentru învățământul superior în contextul societăților moderne complexe. Întrucât învățământul superior se situează la intersecția dintre cercetare, educație și inovare, el este în același timp un element cheie în competitivitatea Europei. Pe măsură ce ne apropiem de anul 2010, ne angajăm să asigurăm instituțiilor de învățământ superior autonomia necesară pentru a implementa reformele convenite, și recunoaștem nevoia unei finanțări corespunzătoare a acestor instituții.

Spațiul European de Învățământ Superior este structurat pe trei cicluri, fiecare ciclu având rolul de a asigura pregătirea studenților pentru piața muncii, pentru acumularea de noi competențe și pentru cetățenia activă. Cadrul general al calificărilor, setul comun de standarde și recomandări orientative europene pentru asigurarea calității și recunoașterea

diplomelor și a perioadelor de studii reprezintă, de asemenea, caracteristici esențiale ale structurii SEİS.

Autorizăm structura de implementare stabilită la Berlin să cuprindă în Grupul de Implementare ca membri consultativi pe Education International (EI) structură pan-europeană, Asociația Europeană pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ENQA) și Uniunea Confederațiilor Industriașilor și Angajatorilor din Europa (UNICE).

Pe măsură ce Procesul Bologna se apropie de obiectivul creării SEİS, trebuie să luăm în discuție măsurile cele mai adecvate care să susțină continuitatea dezvoltării după 2010 și solicităm Grupului de Implementare să analizeze aceste aspecte.

Vom ține următoarea Conferință Ministerială la Londra, în 2007.

45 de țări participă la Procesul Bologna și sunt membre al Grupului de implementare: Albania, Andora, Armenia, Austria, Azerbaidjan, Belgia, Bosnia și Herțegovina, Bulgaria, Croația, Cipru, Republica Cehă, Danemarca, Elveția, Estonia, Finlanda, Franța, Georgia, Germania, Grecia, Sfântul Scaun, Ungaria, Islanda, Irlanda, Italia, Letonia, Liechtenstein, Lituania, Luxemburg, Malta, Moldova, Olanda, Norvegia, Polonia, Portugalia, România, Federația Rusă, Serbia și Muntenegru, Republica Slovacă, Slovenia, Spania, Suedia, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei, Turcia, Ucraina și Marea Britanie. Comisia Europeană este en membru cu drept de vot în Grupul de Implementare (BFUG).

Consiliul Europei, Uniunile Naționale ale Studenților din Europa (ESIB), Education International (EI) Pan-European Structure, Asociația Europeană pentru Asigurarea Calității în Învățământul Superior (ENQA), Asociația europeană a Universităților (EUA), Asociația Europeană a Instituțiilor de învățământ Superior (EURASHE), Centrul European de Învățământ Superior (UNESCO-CEPES) și Uniunea Confederațiilor Industriașilor și Angajatorilor din Europa (UNICE) sunt membrii consultativi în Grupul de Implementare.